

Innst. S. nr. 194

(2001-2002)

Innstilling fra justiskomiteen om ombudsmannsnemnda for sivile vernepliktiges innberetning om virksomheten i tiden 1. januar 1998 - 31. desember 2001

Dokument nr. 6 (2001-2002)

Til Stortinget

1. SAMMENDRAG

1.1 Innledning

Ifølge § 7 i Instruks for ombudsmannsnemnda for sivile vernepliktige skal nemnda hvert fjerde år sende beretning om sin virksomhet til Stortinget.

Nemnda skal bidra til å sikre de allmennmenneskelige rettigheter for sivile vernepliktige. En nærmere konkretisering av oppgavene er nevnt i instruksen § 3. Nemnda har sett det som naturlig å påse oppfølgingen av regler og bestemmelser til fordel for sivilarbeiderne, herunder likebehandling med Hærens mannskaper når det gjelder godtgjøringsordninger. Nemnda har også gjort regelmessige besøk ved landets to siviltjenesteadministrasjoner - Dillingøy og Hustad (SAD og SAH).

En hovedbeskjeftigelse for Ombudsmannen består i å behandle saker som blir tatt opp av den enkelte sivilarbeider eller av tillitsmennene for mannskaperne.

Med virkning fra 1. januar 2000 er det innført et fritakssystem fra militærtjeneste av overbevisningsgrunner basert på mannskapets egenerklæring. Nyordningen medfører klageadgang også til vedkommende ombudsmann. Ombudsmennene er enige om at slike fremtidige klager skal behandles av Sivilombudsmannen. Det samme gjelder henvendelser/klager fra sivile vernepliktige som ønsker seg tilbakeført til militærtjeneste uten først å gjennomføre siviltjenesten slik den någjeldende lov forutsetter.

1.2 Generelle spørsmål

Siviltjenestens budsjett for 2002 er basert på avtjening av 1 795 mannskapsårsverk. Justisdepartementet har opplyst at det ved 2. kvartal 2001 var en oppsamlet kø på 1 706 mann som venter innkalling. Årsaken til dette er at antallet søkere til siviltjeneste er høyere enn budsjetttrammen gir avtjeningsmuligheter for. Nemnda understreker betydningen av at mannskaper som inn-

vilges siviltjeneste gis muligheter til avtjening så raskt som mulig.

Tall fra Vernepliktsverket viser at antall søkere til sivil tjeneste de siste 25 år har variert mellom 1 643 og 3 109. Tallene de to siste år var 2 364 og 2 155.

Hovedområder for de sivile vernepliktiges oppdrag i 2000 var helse- og sosiale institusjoner, volds- og konfliktforebyggende arbeid (VOKT og Bypass), skoler og SFO, kulturelt arbeid og humanitære organisasjoner. Det er grunn til å merke seg den sterke økningen av tjenesteoppdrag innenfor sektoren "volds- og konfliktforebyggende arbeid". Mannskapenes tillitsmenn fremholder at denne form for siviltjeneste oppleves av de fleste som en svært meningsfull tjeneste.

I St.prp. nr. 1 (2001-2002) fremholdes det at for å gjøre innholdet i tjenesten mer samfunnsnyttig, søker Justisdepartementet etter samfunnssektorer hvor sivile vernepliktige kan gjøre særlig nytte for seg. Som i Forsvaret, kan dette medføre at mannskapenes personlige interesser i sterkere grad må vike i forhold til samfunnets behov. Nemnda er enig i denne målsetting.

Nemnda tar til etterretning at stortingsflertallet ved behandlingen av Budsjett-innst. S. nr. 4 (2001-2002) har sluttet seg til Regjeringens forslag om å avvikle dagens forskoleundervisning. Nemnda antar at de positive erfaringer med VOKT-opplæringen kan videreføres på annen måte. Nemnda understreker at eventuelle fremtidige obligatoriske tjenesteforberedende opplæringstiltak gjøres gjeldende for landet i sin helhet.

SAH, Forskolen og Justisdepartementet har i samarbeid med sivilarbeiderne utviklet et tjenestetilbud overfor kommunene vedrørende volds- og konfliktforebyggende tiltak blant ungdom. Tjenestetilbudet gir kommunene muligheter for å skaffe seg VOKT-arbeidere for bl.a. tjeneste på skoler, i gated miljø, i ungdomsmiljøer og som natteravnere. Alle VOKT-arbeidere som sendes ut fra SAH har gjennomgått et fireukers kurs

ved Forskolen. Under Dillingøyadministrasjonen er det noe senere etablert en tilsvarende voldsforebyggende tjenesteform, benevnt som "Bypass", særlig tilpasset forholdene i Oslo. De som skal ut i "Bypass-tjeneste" får sin opplæring gjennom en fleksibel undervisningsform med kurs og seminarer i løpet av tjenestetiden. Nemnda anbefaler at opplæringstilbudet også for denne type tjeneste søkes samordnet best mulig, og at tjenesteformen gis en felles benevnelse.

Den 27. november 2001 ble det blant en del mannskaper gjennomført en to timer lang streik mot forslaget om omorganisering av forskoleundervisningen. Under streiken ble det også reist krav om nedkorting av siviltjenestetidens lengde. Verken sivile eller militære vernepliktige har noen form for streikerett, og samtlige som hadde deltatt i streiken ble refset med en bot på 200 kroner. Denne hendelse forklarer noe av det høyere refselsantall i 2001 i forhold til tidligere år.

1.3 Klagesaker behandlet av Ombudsmannen i fireårsperioden

Et flertall av klagesakene til Ombudsmannen i denne fireårsperioden gjelder avslag på søknad om botillegg. Andre gjennomgående temaer er klage over avslag på søknad om permisjon, og klage vedrørende ulike former for sosiale stønader.

1.4 Informasjon om ombudsmannsordningen

Det er inntatt egne avsnitt om ombudsmannsordningen i Justisdepartementets "Håndbok for sivile tjenesteppliktige". En egen informasjonsfolder er trykket opp og distribuert. Dessuten blir det gitt forelesning om ombudsmannsordningen ved tillitsmannskurs for mannskapenes tillitsmenn.

1.5 Nemndas befaringer

I fireårsperioden har nemnda foretatt en befaring i 1999 ved Siviltjenesteadministrasjonen Dillingøy, og en befaring ved Hustad i 2001. Rapporter fra befaringene gjengis i Dokument nr. 6 (2001-2002).

2. KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Gunn Karin Gjøl, Anne Helen Rui og Knut Storberget, fra Høyre, lederen Trond Helleland, Carsten Dybevig og Linda Cathrine Hofstad, fra Fremskrittspartiet, Jan Arild Ellingsen og André Kvakkestad, fra Kristelig Folkeparti, Einar Holstad og Finn Kristian Marthinsen og fra Sosialistisk Venstreparti, Inga Marte Thorkildsen, viser til at ombudsmannnemndas hovedoppgave er å sikre rettighetene for de sivile vernepliktige. Komiteen mener at innberetningen for tidsrommet 1. januar 1998 - 31. desember 2001 gir en god beskrivelse av virksomheten og aktivitetsnivået.

Komiteen har merket seg at det i andre kvartal 2001 var en oppsamlet kø på 1 706 mann som ventet på innkalling, og at det skyldtes et høyere antall søkere enn det budsjetttrammene gir avtjeningsmuligheter for. Samtidig er det ikke noe problem å skaffe nok oppdrag. Komiteen viser til at den i Innst. S. nr. 163 (1997-1998) ga uttrykk for at de sivile vernepliktige må gis mulighet til avtjening så raskt som mulig for å hindre kødannelse. Komiteen støtter nemndas synspunkter om at det er viktig at avtjeningen skjer så raskt som mulig, og at kødannelser medfører både større problemer for den enkelte, men også større samfunnsøkonomiske kostnader idet mannskapet etablerer eget hjem og får forsørgeransvar i løpet av ventetiden.

Komiteen er enig i at mannskapet i sterkere grad målstyres mot prioriterte oppgaver/sektorer, selv om det skulle medføre at den enkeltes personlige interesse må vike i forhold til samfunnets behov.

Komiteen er tilfreds med at det er utarbeidet et tjenestetilbud vedrørende volds- og konfliktforebyggende tiltak blant ungdom. Komiteen er enig med nemnda i at opplæringstilbudet for denne typen tjenester søkes samordnet best mulig, og at begge administrasjonene bruker samme betegnelse på tjenesteformen.

Komiteen er tilfreds med at det er utarbeidet et tjenestetilbud vedrørende volds- og konfliktforebyggende tiltak blant ungdom. Komiteen er enig med nemnda i at opplæringstilbudet for denne typen tjenester søkes samordnet best mulig, og at begge administrasjonene bruker samme betegnelse på tjenesteformen.

3. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen viser til dokumentet og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument nr. 6 (2001-2002) - ombudsmannnemnda for sivile vernepliktiges innberetning om virksomheten i tiden 1. januar 1998 - 31. desember 2001 - vedlegges protokollen.

Oslo, i justiskomiteen, den 28. mai 2002

Trond Helleland
leder

Einar Holstad
ordfører

Jan Arild Ellingsen
sekretær